

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної
науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
Кафедра кримінального процесу

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра юстиції

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЮРИСТІВ
ГО «СТАЛЕ ПРАВОСУДДЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

Харків
«Право»
2025

Відповідальна редакторка *Л. М. Москвич*

Актуальні проблеми судового права : матеріали X міжнар.
А43 наук.-практ. конф. (25 квіт. 2025 р.) / [відп. ред. Л. М. Москвич] ;
Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ;
Навч.-наук. ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юстиції ;
Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. орг. суд., правоохорон.
органів та адвокатури ; Нім.-Укр. об-ня юристів ; ГО «Стале правосуддя». –
Харків : Право, 2025. – 376 с.

ISBN 978-617-8612-04-7

Збірник містить матеріали Десятої міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем судового права, у якій взяли участь відомі вітчизняні та зарубіжні науковці та практики. Організаторами заходу виступили кафедра кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кафедра юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», Німецько-Українське об'єднання юристів і ГО «Стале правосуддя». В основу видання покладено доповіді, виголошені учасниками конференції, які торкаються різноманітних аспектів судового права.

УДК 349.42

Матеріали викладено в авторській редакції.
Відповідальність за їхню якість, достовірність,
відсутність текстових запозичень несуть автори.

Відеозапис конференції за посиланням:

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ISBN 978-617-8612-04-7

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2025

ефективності діяльності ключових судових органів та зміцнення засад суддівської доброчесності.

Водночас запропоновані положення викликають певні дискусії. Реалізація зазначених реформ потребуватиме не лише політичної волі, а й належного ресурсного, організаційного та законодавчого забезпечення. Успішне впровадження оновленої стратегії дозволить істотно підвищити ефективність, прозорість і довіру громадян до судової системи як однієї з основ демократичної правової держави.

Список використаних джерел:

1. Ковач Я. Судова реформа в Україні: сучасний стан, проблеми та можливі шляхи їх вирішення. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 32(2), 419–439. <https://doi.org/10.32631/vsa.2024.2.32>

2. Реформа судової системи в Україні: Огляд останніх змін, проблеми та перспективи. URL: <https://pravoedelo.ua/reforma-sudovoyi-systemy-v-ukrayini-oglyad-ostannih-zmin-problemy-ta-perspektyvy/>

3. Нова стратегія судової реформи: що влада планує зробити з правосуддям до 2029 року. URL: https://sud.ua/uk/news/publication/310626-novaya-strategiya-sudebnoy-reformy-cho-vlast-planiruet-sdelat-s-pravosudiem-do-2029-goda?utm_source=chatgpt.com

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент Храпенко Олена Олегівна

Попадич О. А.,
*студент 2 року навчання ОС «Магістр»
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО СУДДІ

Принципи відіграють визначальну роль, адже вони є основоположними засадами, на яких будується вся система правових норм. Вони

сприяють узгодженості законодавства, забезпечують його законність і передбачуваність, допомагають встановлювати баланс між державними інтересами та правами людини, слугують орієнтиром для подальшого їхнього вдосконалення, враховуючи важливі європейські стандарти.

Все ж особливу увагу з цього приводу варто звернути на Висновок КРЕС № 27 (2024), який є узагальненням апробованих роками на практиці стандартів та принципів з питань притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. Він надає можливість повною мірою дослідити ті основоположні засади, які повинні бути втілені в національне законодавство, ключовими при цьому є: належне застосування дисциплінарної відповідальності суддів, належна законодавча база та організація дисциплінарного провадження щодо суддів, допустимі підстави для дисциплінарної відповідальності суддів, процесуальні гарантії необхідні суддям у дисциплінарних провадженнях [1, с. 2].

Дисциплінарне провадження в першу чергу спрямоване на підтримку високих стандартів суддівської етики, дотримання законодавства та захист авторитету судової влади. У зв'язку з цим не можна залишити поза увагою принцип справедливості дисциплінарного провадження, який означає беззаперечне дотримання прав і свобод його учасників та прийняття рішення, яке буде обґрунтованим та вмотивованим, не залишаючи сумнівів для стороннього спостерігача у своїй законності.

Ще давньогрецький філософ Арістотель визначав справедливість як чесноту, відповідно до якої кожен володіє тим, що йому належить і так, як вказує закон. Для нього центральним поняттям, що характеризує її, є «співмірність» як принцип організації розумної рівноваги [2, с. 38]. У розвиток цієї ідеї вбачається доцільним дослідження реалізації цього принципу в дисциплінарному провадженні з точки зору двох основних елементів: належного стандарту доказування та застосування дисциплінарних стягнень, що також тісно переплітається з принципом пропорційності.

Загалом, стандарт доказування – це встановлений рівень переконливості та достатності доказів, необхідний для підтвердження певного факту або обґрунтування рішення в юридичному процесі. Тривалий час велись активні дискусії щодо його обрання у дисциплінарному провадженні щодо судді та закріплення на рівні закону з метою формування

єдиної практики діяльності Вищої ради правосуддя при здійсненні дисциплінарних повноважень.

Так, законодавець у ч. 16 ст. 49 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» визначив, що підстава для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності вважається встановленою Дисциплінарною палатою (Вищою радою правосуддя) за результатами розгляду дисциплінарної справи, якщо докази, надані та отримані в межах дисциплінарного провадження, є чіткими та переконливими для підтвердження існування такої підстави. При цьому, чіткими та переконливими є докази, які з точки зору звичайної розсудливої людини у своїй сукупності дають змогу дійти висновку про наявність або відсутність обставин, що є підставою для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності [3].

Вищевказане яскраво відображає пом'якшення позиції щодо необхідності застосування стандарту доказування «поза розумним сумнівом», який є характерним для кримінального процесу, оскільки є більш складним і потребує збору, перевірки та оцінки доказів з метою встановлення істини по справі і досягнення його завдань: в першу чергу подолання презумпції невинуватості.

Водночас, якщо проводити паралелі, дійсно на певному етапі є речі, на яких варто наголосити і які підтверджують схожість кримінального провадження з дисциплінарним, а саме: перевіряючи обґрунтованість підозри Європейський суд з прав людини у справі «Нечипорук і Йонкало проти України» наголосив, що слова «обґрунтована підозра» означають наявність фактів чи інформації, котрі могли би переконати стороннього об'єктивного спостерігача, що особа могла вчинити правопорушення [4].

В той же час, повідомлення про підозру є тільки частиною складного процесу і не є остаточним рішенням щодо особи. З огляду на це, варто погодитися з позицією О. Овчаренко, яка характеризує стандарт доказування «чіткі та переконливі докази» як такий, що, з одного боку, є суворішим, ніж стандарт «баланс вірогідностей», який застосовується у цивільному процесі і передбачає, що перевагу отримує сторона, яка надасть більш переконливі докази як за якістю, так і за кількістю, а з іншого боку – менш жорстким, ніж стандарт «поза розумним сумнівом», оскільки не потребує проведення значного обсягу складних процесуальних дій для підтвердження чи спростування обвинувального акту, складеного стороною обвинувачення [5, с. 33]. Тому, надання дисциплі-

нарними органами чітких та переконливих доказів наявності чи відсутності порушень у діянні судді буде достатнім для ухвалення вмотивованого та справедливого рішення у дисциплінарному провадженні щодо судді.

Іншим важливим елементом принципу справедливості є застосування стягнень таким чином, щоб вони були пропорційні вчиненому дисциплінарному проступку та відповідали тяжкості, при цьому враховуючи його характер, наслідки, особу судді, ступінь вини, наявність інших дисциплінарних стягнень, інші обставини, що впливають на можливість притягнення судді до дисциплінарної відповідальності [6].

Для цього Законом України «Про судоустрій і статус суддів» передбачена розгалужена система дисциплінарних стягнень від найменш до найбільш суворого. Також, створюючи певні запобіжники для уникнення неправильного їх застосування, законодавець чітко визначив випадки, коли дисциплінарний орган за той чи інший проступок повинен застосувати відповідне стягнення. Наприклад, подання про звільнення судді з посади застосовується виключно у разі: 1) вчинення суддею істотного дисциплінарного проступку, грубого чи систематичного нехтування обов'язками, що є несумісним зі статусом судді або виявило його невідповідність займаній посаді; 2) порушення суддею обов'язку підтвердити законність джерела походження майна [6]. Перелік таких проступків визначений Законом, але викликає певні застереги визначення «інше грубе порушення закону, що підриває суспільну довіру до суду». З одного боку, варто звернути увагу на тому, що складно визначити з точністю всі види таких порушень, оскільки правовідносини є динамічними і постійно змінюються, а з іншого боку, використання низки оціночних понять надає Вищій раді правосуддя широкі можливості для застосування найбільш суворого стягнення, що повинно бути тільки у крайніх випадках.

Іншим проблемним аспектом є практична реалізація такого стягнення як переведення судді до суду нижчого рівня. Так, ч. 2 ст. 52 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачає, що судді в Україні мають єдиний статус незалежно від місця суду в системі судоустрою чи адміністративної посади, яку суддя обіймає в суді. А це означає, що кожен суддя займає однакове юридичне становище, а тому і до всіх повинні застосовуватись однакові умови щодо відповідальності. В той же час, ч. 4 ст. 109 цього ж Закону унормовує, що цей вид стягнення

не застосовується до судді вищого спеціалізованого суду. Крім цього, така законодавча регламентація породжує логічне запитання: куди переводити суддю місцевого суду?

Саме тому, як свідчить Узагальнення практики розгляду Вищою радою правосуддя та її дисциплінарними органами дисциплінарних справ щодо суддів (за матеріалами справ 2017–2021 років) дисциплінарне стягнення у виді подання про переведення судді до суду нижчого рівня дисциплінарними органами не застосовувалось [7, с. 34]. Зазначене дає можливість дійти висновків про недосконалість системи дисциплінарних стягнень щодо суддів та потребу у приведенні її до такого стану, коли будуть враховані сутнісні принципи єдності правового статусу суддів.

Список використаних джерел:

1. Висновок №27 Консультативної ради європейських суддів про дисциплінарну відповідальність суддів від 6 грудня 2024 року URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/kryes_27_ukr_mova.pdf (дата звернення: 23.03.2025).
2. Соловей А. А. Філософсько-правове розуміння поняття справедливості. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. Вип. 5. С.37–40.
3. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 р. №1798-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. №7–8. ст.50.
4. Нечипорук і Йонкало проти України: рішення ЄСПЛ від 21.04.2011 (заява №42310/04). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_683#Text (дата звернення: 23.03.2025).
5. Овчаренко О. Невирішені проблеми інституту дисциплінарної відповідальності суддів: аналітичний звіт Центру політико-правових реформ. 2024. 45 с. URL: <https://surl.li/gwsogj> (дата звернення: 23.03.2025).
6. Про судоустрій та правовий статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 року №1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. №31. Ст. 545.
7. Узагальненням практики розгляду Вищою радою правосуддя та її дисциплінарними органами дисциплінарних справ щодо суддів (за матеріалами справ 2017–2021 років) оприлюднено Вищою радою правосуддя відповідно до рішення від 14 грудня 2023 року №1315/0/15–23. URL: <https://surl.li/qudqrp> (дата звернення: 23.03.2025).

Науковий керівник: професор кафедри юстиції Навчально-Наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, професор Марина Стефанчук.

Мозгальов В. Ю.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕХІДНОГО ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ЗА КРИМІНАЛЬНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ, ПЕРЕДБАЧЕНИМИ СТ. 263 КК УКРАЇНИ	261
--	-----

Нечай В. О.

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ	266
---	-----

Опаленик Л. І.

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ ЯК ПРИЧИНА ЗАТЯГУВАННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ: МЕЖА МІЖ ПРАВОМ НА ЗАХИСТ І НЕДОБРОСОВІСНОЮ ПОВЕДІНКОЮ УЧАСНИКІВ ПРОЦЕСУ	269
--	-----

Панчошенко О. С.

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	272
---	-----

Попадич О. А.

ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО СУДДІ	276
--	-----

Рева М. В.

ПРАВО НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В РІШЕННЯХ ЄСПЛ	281
---	-----

Романовська А. Р.

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРОКУРОРІВ	284
---	-----

Сайдова Валерія

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НА СВОБОДУ ПЕРЕСУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	287
---	-----

Собко Є. В.

ПРОБЛЕМИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СУДОЧИНСТВА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ	292
--	-----

Сокалюк Дмитро

ЮРИСДИКЦІЯ СПОРІВ ПРО ВИЗНАННЯ ПРОТИПРАВНОЮ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ ЩОДО НЕЗАВЕРШЕННЯ ВАЛЮТНОГО НАГЛЯДУ ОПЕРАЦІЇ З ЕКСПОРТУ АБО ІМПОРТУ ТОВАРУ	294
---	-----